

ABORDĂRI ALE ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SIMULTAN ÎN CADRUL DISCIPLINELOR EDUCAȚIE PLASTICĂ ȘI EDUCAȚIE TEHNOLOGICĂ DIN CLASELE PRIMARE

*Ala Vitcovschii, conf. univ., dr.,
Universitate Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău*

APPROACHES TO SIMULTANEOUS EDUCATION WITHIN THE DISCIPLINES OF ARTS EDUCATION AND TECHNOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY CLASSES

*Ala Vitcovschii, PhD, Assoc. Prof.,
„Ion Creanga” State Pedagogical University of Chisinau,
ORCID:0000-0002-9457-4325
vitcovschi.ala@upsc.md*

CZU: 373.3.035.3+373.3.036

DOI: 10.46727/c.v2.24-25-03-2023.p386-391

Abstract. Simultaneous education has today become a current necessity in many rural schools in the Republic of Moldova. Teaching-learning situations in simultaneous conditions in primary classes constitute a challenge for teachers in didactic design, in choosing didactic strategies, in carrying out lesson activities, in evaluation. The condition for the success of the simultaneous activity in the lessons of plastic education and technological education is the competence of the teaching staff, their ability and skill to ensure: firstly, ascertaining the psycho-pedagogical aspects regarding the design and conduct of the lesson in simultaneous conditions and secondly, the selection of a content and forms of activity appropriate to the discipline. The fact that almost half of the instructional-educational activity time in the Plastic Education and Technological Education disciplines is allocated to the independent activity of the students, forces the teaching staff to realize an effective curriculum and time management. It is necessary to design the alternation in an optimal manner of the direct activity with the independent work of the students. Thus, the lesson in the conditions of teaching - simultaneous learning within the disciplines of Plastic Education and Technological Education has two important specific moments: the direct (frontal) activity of the teacher with the students and the independent work, unique for the whole class, or differentiated.

Keywords: Educational process, simultaneous education, plastic education, technological education, design of didactic activities, primary classes, didactic strategies, simultaneous activities, making the lesson more efficient.

Organizarea procesului educațional în condițiile activității simultane a devenit astăzi o necesitate actuală în multe școli rurale din Republica Moldova. Natalitatea scăzută din ultimii ani, plecarea familiilor peste hotarele țării, scăderea constantă a numărului elevilor din mediul rural, migrația populației tinere la oraș, insuficiența surselor bugetare pentru întreținerea claselor separate sunt acele motive care condiționează învățământul simultan și impun găsirea unor soluții optime pentru realizarea unui proces educațional de calitate.

Dacă am realiza o incursiune în istoricul și tradiția învățământului simultan, putem menționa perioada medievală, care propune exemple timpurii de instruire simultană și care a format baza tiparelor educaționale europene. Breslele neguțătorești medievale au instruit ucenicii de diferite vârste împreună. Acești novici/ucenici trăiau cu dascălii lor până când se stabilea că erau pregătiți pentru a trăi și a munci pe cont propriu. Un alt exemplu de învățare simultană reprezintă experiența mănăstirilor. Una din responsabilitățile mănăstirilor în timpul

anilor 1500 a fost aceea de a educa. De obicei, copiii de la vârsta de 6 ani până la cea de 16 ani erau educați împreună [apud 6, p. 8].

O experiență mai târzie, ce datează din secolul al XVII-lea, reprezintă primele școli americane, care erau școli bazate pe învățare simultană. Toți copiii unei localități între 6 și 16 ani erau educați împreună. Aceste școli coloniale se asemănau cu școlile Europei. Anii 1700 au surprins mai multe schimbări în sistemul educațional american. Chiar și cu aceste schimbări, în timpul secolului al XVIII-lea conceptul educării copiilor de toate vârstele împreună a rămas metoda folosită în școli [apud 6, p. 9].

La începutul secolului al XIX-lea, Joseph Lancaster a implementat sistemul monitorial în Anglia. În acest sistem, elevii superiori (monitori) învățau lecțiile de la profesorii adulți plătiți și predau ulterior tinerilor, elevilor mai puțin experimentați. Sistemul monitorial a fost considerat a fi economic și eficient pentru educarea unui număr mare de copii. În 1806, o școală monitorială a fost înființată în orașul New York. La început, acest sistem a fost considerat o binecuvântare, deoarece a făcut ca educația să fie disponibilă unui vast număr de copii săraci, dar mai târziu a fost criticat, pentru că a oferit doar cea mai fundamentală educație [ibid., p. 9].

În ultimii ani, numărul de școli cu un contingent mic de elevi variază. Acestea sunt școlile incomplete, cu clase mixte, fiind numite școli cu regim simultan.

Potrivit datelor Ministerului Educației, în România, în anul școlar 2021-2022 învață în sistemul de învățământ simultan din clasele primare și gimnaziale 111.755 de elevi. Din totalul elevilor 92% sunt din mediul rural, raportat la cei 1,5 milioane de copii din școala primară și din gimnaziu. Sistemul de învățământ simultan cuprinde 7,1% din elevii din întreaga țară, dar în învățământul primar 1 din 10 elevi învață în clase simultane.

În Republica Moldova, în anul de studii 2021-2022, învățământul în regim simultan s-a desfășurat în: 264 de instituții (21,2%) 176 cu instruire în limba română, 88 cu instruire în limba rusă, au fost create 461 de clase complete: 359 cu instruire în limba română, 102 cu instruire în limba rusă la care activează 765 de învățători.

Anume aceste condiții - școală cu integrare a două, trei sau patru clase într-un spațiu comun pentru lucru cu un singur profesor - încurajează organizarea procesului de învățământ în condiții specifice. Terminologia acestui domeniu variază, simultan fiind conceptul de bază, creând interpretări de tipul școală cu predare simultană, educație simultană, învățământ simultan, clase cu regim simultan etc. Școala simultană este considerată o inovație a sistemului de învățământ modern, care pune problema identității instituției de învățământ cu regim de studii realizat concomitent în clase de elevi de diferite vârste școlare [4, p. 63].

Situațiile de predare-învățare în condiții simultane din clasele primare constituie o provocare pentru învățători în proiectarea didactică, în alegerea strategiilor didactice, în desfășurarea activităților lecției și evaluare.

Instrucțiunea privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului național pentru învățământul primar în condițiile activității simultane arată că numărul elevilor este mai mic decât efectivele minime prevăzute de organele locale de specialitate în domeniul învățământului. Organizarea claselor își desfășoară activitatea conform Planului cadru de învățământ. Această instrucțiune vizează proiectarea didactică a activității, modalitățile de realizare a orarului lecțiilor în clasele cu predare în regim simultan și ghidează organizarea sălii de clasă [3].

Disciplinele Educație plastică și Educație tehnologică se recomandă a fi cuplate, deoarece asigură posibilități optime de alternare a muncii directe a învățătorului cu munca independentă a elevilor. Cuplarea se realizează între clasele a 1-a cu a 3-a și a 2-a cu a 4-a.

Faptul că aproape jumătate din timpul de activitate instructiv-educativă în cadrul disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică este alocat activității independente a elevilor obligă cadrul didactic să realizeze un management curricular și un management al timpului eficiente.

O condiție a eficientizării acțiunilor învățătorului depinde și de organizarea reușită a sălii de clasă, care ține de:

- repartizarea mobilierului în sala de clasă, creând două zone;
- dotarea clasei cu două table;
- amplasarea materialelor didactice, creând un mediu stimulat.

Un alt aspect important ține de proiectarea didactică, ca demers de anticipare a modului în care se va desfășura activitatea instructiv-educativă. Aceasta vine în ajutorul cadrului didactic, prin gândirea și programarea materiei de studiu pe unități de timp și de activitate.

Conform Curriculumului național pentru învățământul primar [1] proiectarea demersului didactic la o disciplină școlară solicită cadrului didactic gândirea în avans a derulării evenimentelor la clasă, o prefigurare a predării, învățării și evaluării, eșalonată pe două niveluri interconținute: proiectarea de lungă durată, proiectarea de scurtă durată [2, p. 8].

Proiectarea de lungă durată în cazul învățământului simultan la disciplinele educație plastică și educație tehnologică din clasele primare se va realiza la fel ca și când se lucrează cu o singură clasă. Se va elabora în paralel, pentru ambele clase, alternând activitatea independentă a elevilor. Din proiectarea de lungă durată este necesar să reiasă paralelismul optim ce caracterizează activitatea la clasele cuplate. Astfel, este necesar ca învățătorul:

- să analizeze și să selecteze atent conținuturile curriculare;
- să aprecieze cu exactitate tangențe între unitățile de competență, unitățile de conținut, produsele recomandate la clasele respective;
- să asigure succesiunea logică a lecțiilor în cadrul unităților de învățare, încât activitatea realizată să conducă la atingerea finalităților educaționale propuse.

O analiză a unităților de competență și a unităților de conținut la clasele 1-a și a 3-a, cuplate pentru realizarea lecțiilor de educație plastică, este prezentată în tabelul 1.

În tabel se evidențiază tangențele la nivelul unităților de competență și la nivelul unităților de conținut. Luând în considerație că la educația plastică unitățile de competență și cele de conținut prevăd finalități ce se înscriu în domeniile receptare, exprimare și transfer, activitățile de învățare pot fi realizate prin aceleași sarcini, dar cu diferit grad de complexitate. De exemplu, dacă elevii clasei 1-a vor realiza activități de observare a însușirilor specifice elementelor de limbaj (punct, linie, culoare) în natură, clasa a 3-a va observa și identifica calitățile constructive și decorative ale acestor elemente. La etapa următoare a lecției atât la clasa 1-a, cât și la clasa a 3-a poate fi selectat produsul *P2 Lucrare plastică utilizând punctul, linia, culoarea, pata ca elemente de limbaj plastic*. Elevii clasei 1-a vor realiza lucrări grafice simple, de exemplu, cu carioci, pe când elevii clasei a 3-a vor explora calităților constructive și decorative ale elementelor de limbaj plastic, decorând forme realiste tot în tehnica grafică utilizând cariocile.

În cazul lecțiilor de educație tehnologică cuplarea va presupune inițial selectarea aceluiași modul. O analiză a unităților de competență și a unităților de conținut la clasele a 2-a și a 4-a, cuplate pentru realizarea lecțiilor de educație tehnologică, la modulul Reciclarea creativă, este prezentată în tabelul 2.

În tabel se evidențiază tangențele la nivelul unităților de competență și la nivelul unităților de conținut. Unitățile de competență atât în clasa a 2-a, cât și în clasa a 4-a vizează recunoașterea

Tabelul 1. Unități de competență și de conținut a claselor 1-a și a 3-a, cuplate pentru realizarea lecțiilor de educație plastică

Educație plastică			
Unități de competențe		Unități de conținut	
cl. 1	cl. 3	cl. 1	cl. 3
<p>2.1 Recunoașterea însușirilor specifice elementelor de limbaj plastic în natură și opere de artă.</p> <p>2.2. Utilizarea materialelor grafice și picturale, a instrumentelor și tehnicilor corespunzătoare în realizarea unor lucrări plastice simple.</p>	<p>2.1 Identificarea calităților constructive și decorative ale elementelor de limbaj plastic în imagini plastice.</p> <p>2.2. Explorarea calităților constructive și decorative ale elementelor de limbaj plastic.</p> <p>2.3. Realizarea compozițiilor plastice expresive, pe baza valorificării culorilor spectrului,</p>	<p>2. Alfabetul artei plastice. Elemente de limbaj plastic Punctul, linia, forma, culoarea (culorile primare).</p> <p>Produse: P2 Lucrare plastică utilizând punctul, linia, culoarea, pata ca elemente de limbaj plastic</p>	<p>2. Alfabetul artei plastice Elemente de limbaj plastic Punctul - element constructiv și decorativ. Linia - element constructiv și decorativ. Pata picturală și pata decorativă. Spectrul de culori: primare, binare; calde, reci; amestecul culorilor. Produse: P2 Lucrare plastică utilizând punctul, linia, culoarea, pata ca elemente de limbaj plastic</p>

 Tabelul 2. Unități de competență și de conținut a claselor a 2-a și a 4-a, cuplate pentru realizarea lecțiilor de educație tehnologică, modulul Reciclarea creativă

Educația tehnologică			
Unități de competențe		Unități de conținut	
cl. 2	cl. 4	cl. 2	cl. 4
<p>5.1. Diferențierea materialelor reciclabile din hârtie și carton.</p> <p>5.2. Crearea formelor volumetrice din materiale reciclabile.</p> <p>5.3. Descrierea în cuvinte proprii a demersului tehnologic parcurs în realizarea lucrărilor personale și ale colegilor.</p>	<p>5.1. Identificarea materialelor reciclabile de proveniență artificială.</p> <p>5.2. Realizarea formelor volumetrice din materiale reciclabile.</p> <p>5.3. Prezentarea demersului tehnologic parcurs în realizarea unei lucrări din materiale reciclabile.</p> <p>5.4. Propunerea unor acțiuni de valorificare a materialelor reciclabile în școală/ comunitate.</p>	<p>Varietatea materialelor reciclabile Materiale reciclabile din hârtie și carton. Reciclabile din carton (cutii, ambalaje, pahare etc.). Lucrări decorative plane, în relief și volumetrice. Ustensile utilizate în construirea din materiale reciclabile. Reguli sanitaro-igienice și de protecție a muncii. Produse: P7 Forme volumetrice din materiale reciclabile</p>	<p>Varietatea materialelor reciclabile Materiale reciclabile artificiale. Valorificarea proprietăților estetice ale materialelor reciclabile artificiale. Lucrări decorative volumetrice. Ustensile și materiale auxiliare utilizate în lucrul cu materialele artificiale de reciclare. Tangențele reciclării creative cu educația ecologică. Produse: P8 Lucrări decorative volumetric din materiale reciclabile</p>

varietății materialelor reciclabile și crearea unor forme volumetrice. În cazul clasei a doua aceste forme vor fi realizate din reciclabile de hârtie și carton, iar în clasa a 4-a - din materiale reciclabile artificiale. Activitățile de învățare pot viza aceleași sarcini, dar cu diferit grad de complexitate, pe de o parte, și materiale variate, pe de altă parte. De exemplu, elevii clasei a 2-a și elevii clasei a 4-a vor realiza activități de observare a însușirilor specifice materialelor de reciclaj (hârtie, carton, plastic, metale etc.). Elevii clasei a 2-a vor observa și identifica calitățile materialelor reciclabile din hârtie, carton evidențiind calitățile decorative și constructive ale acestora; iar elevii clasei a 4-a vor analiza și identifica proprietățile materialelor reciclabile de proveniență artificială (plastic). La etapa următoare a lecției elevii din ambele clase vor realiza lucrări practice de creare a formelor volumetrice din materiale reciclabile. Analiza finală a lucrărilor prevede prezentarea demersului tehnologic realizat, elevii clasei a 2-a vor descrie în cuvinte proprii procesul realizat, cei de clasa a 4-a vor utiliza limbajul specific disciplinei. Adăugător, vor mai propune acțiuni de valorificare a materialelor reciclabile în școală și comunitate.

Condiția succesului activității simultane în cadrul lecțiilor de educație plastică și tehnologică îl constituie capacitatea și priceperea învățătorului de a constata aspectele psihopedagogice privind proiectarea și desfășurarea lecției în condiții simultane și capacitatea de a selecta un conținut reușit, forme adecvate disciplinei, precum și iscusința de a alterna într-o manieră optimă activitatea directă cu munca independentă a elevilor [4, p. 74].

În predarea la două clase simultan, cadrul didactic trebuie să susțină în aceeași oră fie lecții de același tip, fie lecții de tipuri diferite. Dacă uneori situația impune programarea în aceeași zi a unor lecții de același tip, se va căuta ca acestea să fie inegale sub raportul volumului de cunoștințe sau al accesibilităților, astfel încât una să aibă prioritate asupra celeilalte în volumul de timp rezervat activității directe cu fiecare colectiv de elevi.

Lecția în condițiile predării - învățării simultane în cadrul disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică are două momente specifice importante:

- activitatea frontală (directă) a învățătorului cu elevii;
- munca independentă unică pentru întreaga clasă sau diferențiată.

În cadrul activității frontale, învățătorul asigură transmiterea de cunoștințe, stimulând participarea conștientă a elevilor. El transmite informații noi, asigură însușirea unor noțiuni/ tehnici de lucru noi încă necunoscute. În aceste scopuri învățătorul folosește metode și procedee care să dezvolte procesele gândirii: analiza, sinteza, descoperirea, comparația, problematizarea, algoritmizarea etc, precum și capacitățile de exprimare orală și exercițiile practice. Scopul lui este să trezească la elevi interesul pentru învățare, să le formeze priceperi și deprinderi de muncă intelectuală.

Activitatea independentă în cadrul disciplinelor Educație plastică și Educație tehnologică contribuie la formarea deprinderilor de lucru individual și la dobândirea de noi cunoștințe. Tradițional, ea se desfășoară după etapa de transmitere a cunoștințelor noi, în scopul fixării, consolidării și aplicării cunoștințelor. În unele cazuri aceasta se realizează înainte de etapa de predare-învățare a cunoștințelor noi în scopul pregătirii elevilor pentru însușirea unor noțiuni necunoscute. Sarcinile date elevilor în cadrul activității independente este de dorit să cuprindă conținuturi/noțiuni/tehnici cunoscute, înțelese, cu care să poată opera în situații de creare a noilor lucrări plastice/tehnologice.

Ca cerințe de respectat în proiectarea și realizarea etapei de lucru independent ar fi:

- integrarea deplină în structura lecției, asigurând unitatea acesteia și soluționarea tuturor sarcinilor didactice;
- concretizarea prin sarcini accesibile, variate, care solicită un efort intelectual gradat, logic și stimulează interesul și potențialul elevilor, indiferent de nivelul de pregătire;

- dozarea rațională a timpului și a volumului de lucru, evitând suprasolicitarea elevilor;
- conștientizarea sarcinilor didactice și a procedurilor de lucru. În acest sens, învățătorul trebuie să adreseze elevilor câteva întrebări de verificare, realizând conexiunea inversă pentru a avea siguranța reușitei depline a activității;
- finalizarea muncii independente cu verificarea nivelului de îndeplinire a ei și cu aprecieri asupra calității, pentru menținerea interesului elevilor, dar și depistarea la timp a lacunelor și asigurarea corectării acestora.

Ca condiții de eficientizare a lecțiilor într-un învățământ simultan, în cadrul disciplinelor educație plastică și educație tehnologică din clasele primare evidențiem:

- asigurarea unei densități optime a activităților directe, precum și a muncii independente a elevilor;
- distribuirea corectă a atenției elevilor și ritmul mai alert de muncă a cadrului didactic;
- alegerea judicioasă a sarcinilor de lucru independent realizate la clasă;
- selectarea mijloacelor de învățământ/didactice și organizarea unui mediu de învățare stimulativ;
- asigurarea eficienței activităților didactice prin selectarea strategiilor de învățare activă.

Practica educațională a dovedit că învățătorul care lucrează simultan cu două sau mai multe clase poate obține, în condițiile unei bune organizări a procesului de predare - învățare, aceleași rezultate ca în cazul activității cu o singură clasă.

Astfel, realizarea practică eficientă a lecțiilor de educație plastică și educație tehnologică în clasele primare, în condiții simultane, depinde în mare măsură de competența și măiestria pedagogică a cadrului didactic. Creativitatea didactică a învățătorului, felul în care cunoaște particularitățile și potențialul clasei de elevi, în general și ale fiecărui elev, în particular, creează condiții de a acționa adecvat în vederea depășirii dificultăților specifice predării - învățării simultane, transformând învățământul simultan într-o oportunitate ce satisface/rezolvă nevoile actuale ale societății.

BIBLIOGRAFIE

1. *Curriculum național. Învățământul primar*. Chișinău: ©MECC; Liceum, 2018. 212 p.
2. *Ghid de implementare a curriculumului pentru învățământul primar*. Chișinău: ©MECC; Liceum, 2018.
3. Instrucțiune privind organizarea procesului educațional și aplicarea curriculumului național pentru învățământul primar în condițiile activității simultane. MECC, 2021. file:///C:/Users/alavi/Downloads/_simultan%20ordin%201088%20din%2003.08.2021.pdf (vizitat 11.03.2023)
4. BRIȚCHI A., SADOVEI L. *Învățământul simultan*. Suport de curs pentru studenți în procesul de formare inițială și continuă. Chișinău: S.n., 2014. 151 p
5. MOLAN V. *Managementul învățământului simultan*. Disponibil: <https://ru.scribd.com/doc/308405376/Managementul-Inv-Simultam-v-Molan> (vizitat 20.03.2023).
6. PAVELEA T.-D. *Psihopedagogie aplicată claselor/grupelor pe vârste multiple*. Ghid metodic pentru învățământul simultan. Năsăud, 2020. Disponibil: https://www.academia.edu/43334134/PSIHOPEDEGOGIE_APLICAT%C4%82_CLASELOR_GRUPELOR_PE_V%C3%82RSTE_MULTIPLE_Ghid_metodic_pentru_%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntul_simultan